

**NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM VÉDELMI-BIZTONSÁGI
SZABÁLYOZÁSI ÉS KORMÁNYZÁSTANI KUTATÓMŰHELY**

**VÉDELMI-BIZTONSÁGI SZABÁLYOZÁSI ÉS
KORMÁNYZÁSTANI MŰHELYTANULMÁNYOK**
2021/20.

TEKNŐS LÁSZLÓ

*Magyarországon kihirdetett veszélyhelyzetek katasztrófavédelmi,
honvédelmi szempontú elemzése*

ISSN 2786-2283

Rólunk

A műhelytanulmány (working paper) műfaja lehetőséget biztosít arra, hogy a még vállaltan nem teljesen kész munkák szélesebb körben elérhetővé váljanak. Ezzel egyrészt gyorsabban juthatnak el a kutatási részeredmények a szakértői közönséghez, másrészt a közzététel a végleges tanulmány ismertségét is növelheti, végül a megjelenés egyfajta védettséget is jelent, és bizonyítékot, hogy a később publikálandó szövegben szereplő gondolatokat a working paper közzétételekor a szerző már megfogalmazta.

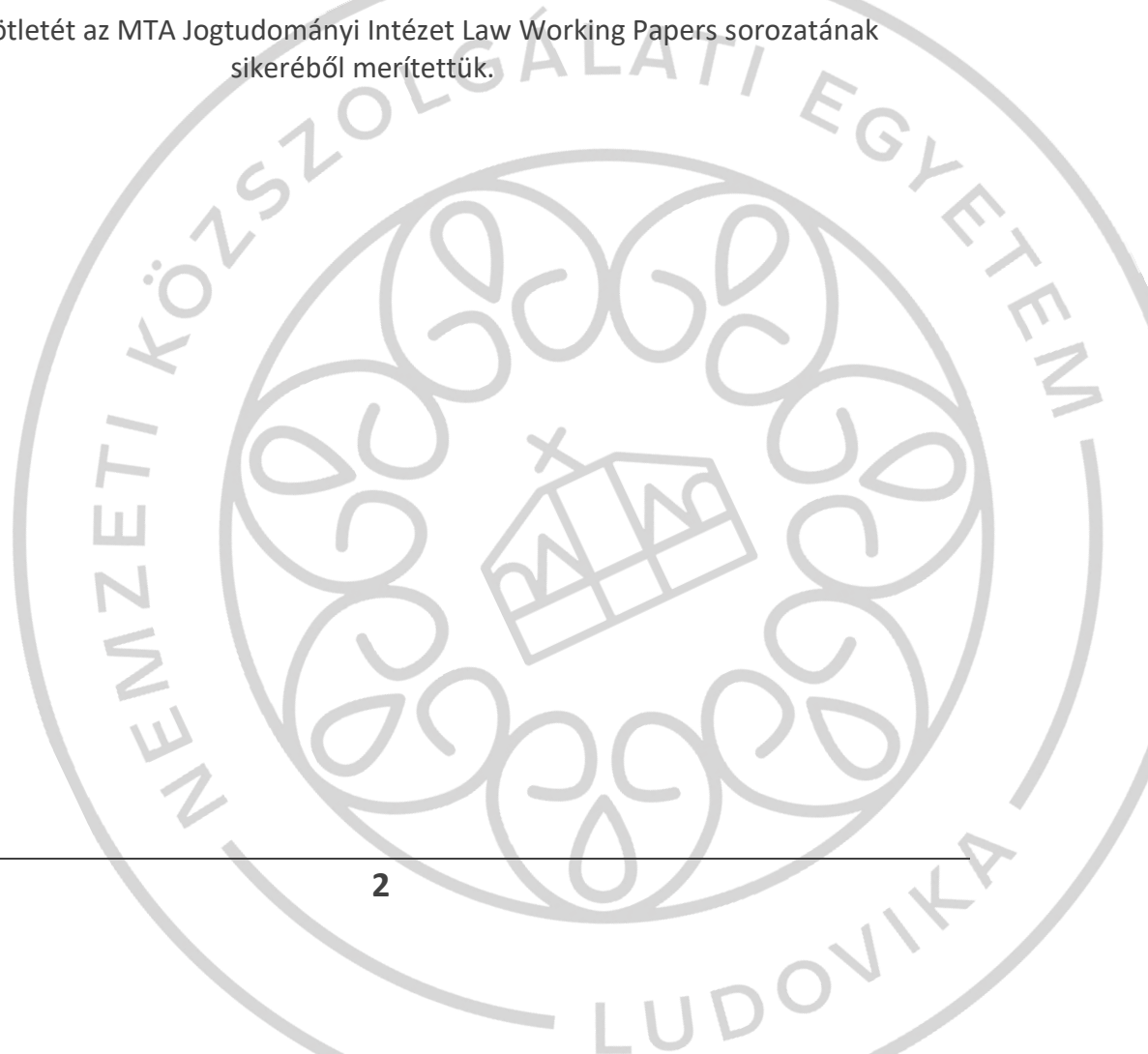
A Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok célja, hogy a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely küldetéséhez kapcsolódó területek kutatási eredményeit a formális publikációt megelőzően biztosítsa, segítve a láthatóságot, a friss kutatási eredmények gyors közzétételét, megosztását és a tudományos vitát.

A beküldéssel a szerzők vállalják, hogy a mű megírásakor az akadémiai őszinteség szabályai és a tudományosság általánosan elfogadott mércéje szerint jártak el. A sorozatban való megjelenésnek nem feltétele a szakmai lektorálás.

A műfaji jellegből adódóan a leadott szövegekre vonatkozó terjedelmi korlát és egységes megjelenési forma nincs, a szerzőtől várjuk az absztraktot és a megjelentetni kívánt művet oldalszámozással, egységes hivatkozásokkal.

A szerző a beküldéssel hozzájárul, hogy a művét korlátlan ideig a sorozatban elérhetővé tegyék, továbbá vállalja, hogy a working paper alapján megírt végleges szöveg megjelenési helyéről a szerkesztőséget legkésőbb a megjelenéssel egy időben értesíti.

A kiadvány ötletét az MTA Jogtudományi Intézet Law Working Papers sorozatának sikeréből merítettük.

Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Műhelytanulmányok 2021/20.

Szerző(k):

Dr. Teknős László PhD tűzoltó százados, adjunktus

Szerkesztő:

Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

Kiadja

*Nemzeti Közszerológati Egyetem
Védelmi-Biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely*

Kiadó képviselője

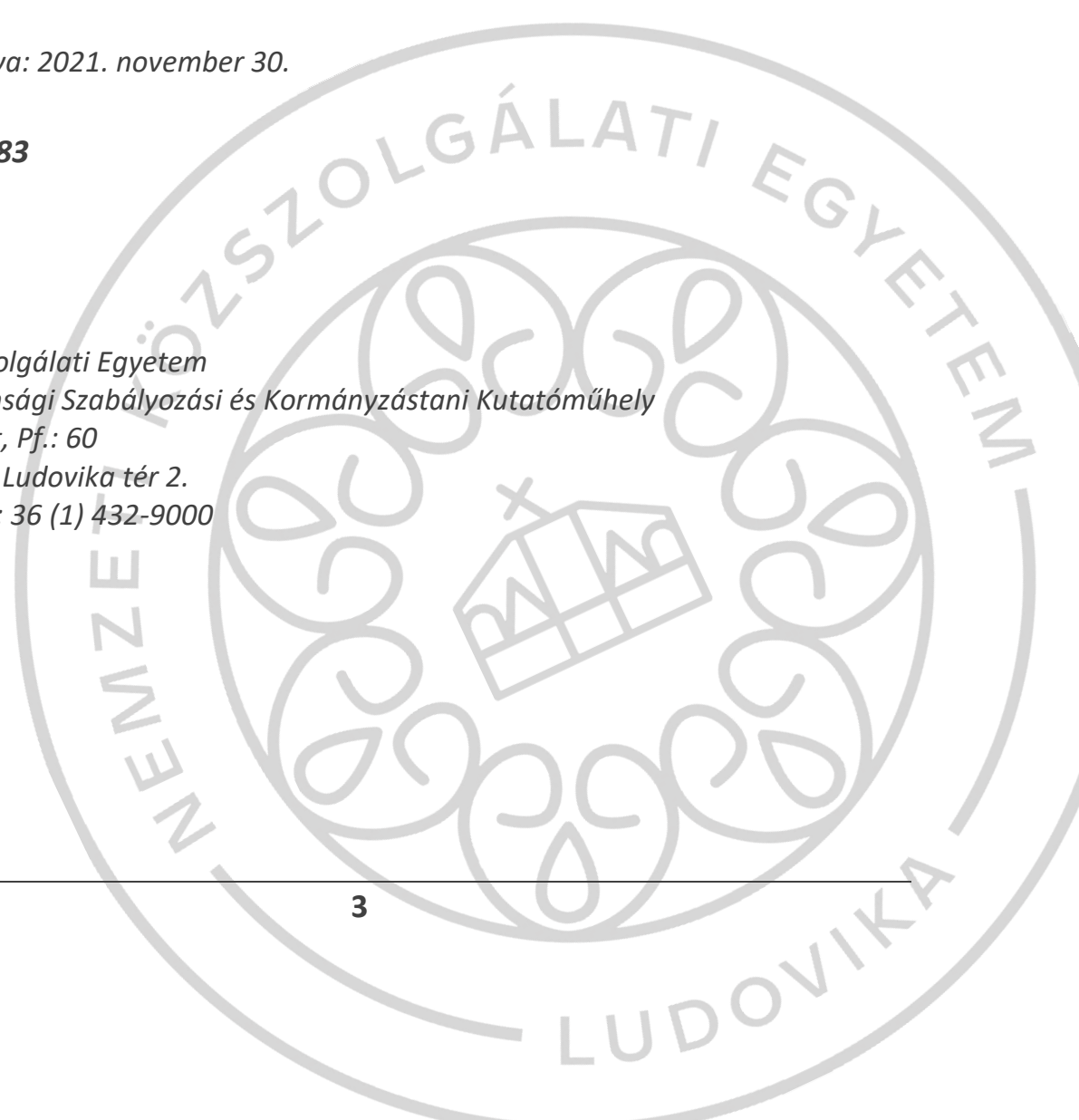
Dr. Kádár Pál PhD dandártábornok

A kézirat lezárva: 2021. november 30.

ISSN 2786-2283

Elérhetőség:

*Nemzeti Közszerológati Egyetem
Védelmi-biztonsági Szabályozási és Kormányzástani Kutatóműhely
1441 Budapest, Pf.: 60
Cím: 1083 Bp., Ludovika tér 2.
Központi szám: 36 (1) 432-9000*

(különleges jogrend idején) a társadalmi viszonyokat, jogi értelemben a „mozgásteret” az állam legfőbb jogi attribútuma, vagyis az alkotmány (alaptörvény) szabályozza.²

1. A normál időszaktól eltérő igazgatás fogalmi, jogszabályi háttere

Az egyetemes történelemben, az alkotmányosság kialakulásában nagyon fontos mérföldkő volt a „Agreement of the People” (nép szerződése) nyilatkozat, mely a 374 év alatt az alkotmányos, a demokratikus rend egyik garanciájává nőtte ki magát. Ebben a folyamatban kiemelendő még az amerikai Bill of Rights (az USA 1787-es alkotmányának első tíz módosítását tartalmazza), az 1989-es francia Emberi és polgár jogok nyilatkozata is (de ide sorolandó a magyar 1848-as áprilisi törvények egyaránt). A burzsoá alkotmányok azonban visszaéltek a nép igényeivel és akaratával (tőkés kapitalizmus).³ A burzsoá alkotmányosság miatt – ellensúlyként – megalkottak egy olyan jogintézményt, mely a rendkívüli helyzetek esetén, úgymint háború, belső zavar stb. idején az államot felruházta különböző jogosultságokkal, intézkedésekkel (szabadságjogok korlátozására, felfüggesztésére, bíraskodásra, katonai erők intézkedési jogköreinek kiterjesztésére stb.).⁴ Magyarországon erre vonatkozó példa a 1912. évi LXIII. törvénycikk,⁵ mely tulajdonképpen az átfogó kivételes hatalom megszületésének jogszabálya is egyben (ún. kivételes hatalomról szóló törvény), olyan lehetőségeket biztosítva a kormánynak (hatalmi centrumnak), mely rendkívüli esetekben, helyzetekben a közigazgatás ideiglenes átalakítását is megengedte.⁶ A törvény ekkor még csak a háború esetén adott felhatalmazást a kormánynak. Korábbi időszakokban, például a bíróságokkal összefüggésben a rögtönítélő bíróságok szabályai már 1849-ben megjelentek a 1849. évi I. törvényben. A haderőre vonatkozó gyors humán és képességnövelés céljából már megemlítendő a véderőről szóló 1868. évi XL. törvény és a honvédségről szóló 1868. évi XLI. törvénycikk.⁷ A 20. században, az alkotmányokat tekintve, az 1919-es Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya ténylegesen nem tartalmaz a kivételes hatalommal kapcsolatban információt (mint az 1912. évi LXIII. tc. esetében), de annyit megemlít, hogy a Tanácsköztársaságban a proletárság minden szabadságot, jogot és hatalmat a kezébe vett.⁹ Az 1912. évi LXIII. tc. mellett a kivételes hatalmat tekintve, a háború esetére szóló kivételes

² Mészáros Gábor: Uralhatja-e a jog a kivételes állapotot? A kivételes állapot elmélete két rivális álláspont alapján. *Iustum Aequum Salutare*, XIII. 2017/4. szám., 31–41. o.

³ Kovács István: A burzsoá alkotmányosság válsága. Budapest, Szikra Kiadó, 1953.

⁴ Tóth Árpád: „A kivételes hatalom jogi szabályozása Magyarországon az első világháború előestéjén” in *Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae: Acta Juridica Et Politica*, Tomus L. Fasc 13., Szeged, 1996. 4. o.

⁵ 1912. évi LXIII. törvénycikk a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről. (letöltve: 2021.10.30., <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91200063.TV>)

⁶ Kelemen Roland (szerk.): *Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi geneziséről*. Budapest, Magyar Katonai Jogi És Hadijogi Társaság, 2017.

⁷ Kelemen Roland: A háború esetére szóló kivételes intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvény országgyűlési vitája és sajtóvisszhangja. *Parlamentari Szemle*, 2016/1. szám., 72. o.

⁸ Szabó András: A kivételes hatalom szabályozásának rövid története. *Joghistoria*, 2017 XXII. évf/2. szám., 28-29. o.

⁹ A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya. (letöltve: 2021.10.30., <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91900035.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D38>)

hatalom idejének meghosszabbításáról szóló 1920. évi VI. törvénycikk és az 1922/23. költségvetési év első hat hónapjában viselendő közterhekről és fedezendő állami kiadásokról szóló 1922. évi XVII. törvénycikk is kiemelt jelentőségűek voltak. Az utóbbi törvények háború idejére vonatkoztak, azonban az 1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről, már a háborúval fenyegető veszély esetét is tartalmazta, továbbá konkrétan a kivételes hatalom rendkívüli intézkedéseit.¹⁰ Tehát elsőként a kivételes hatalom kifejezést a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről szóló 1912. évi LXIII.¹¹ és a honvédelemről szóló 1939. évi II.¹² törvénycikkek tartalmazták. Az 1912. évi LXIII tc. szerint háború idején, de annak közvetlen fenyegetése miatt elrendelt katonai előkészületekre (is) kivételes hatalom vehető igénybe a szükség mértékéhez képest. Hasonló tartalom olvasható a 1939. évi II. törvénycikkben, mivel itt is arról van szó, hogy a háború idején vagy a közvetlen háborús veszély fenyegetésekor a (hadügy) minisztérium, valamennyi tagjának felelőssége mellett a szükség mértékéhez képest rendeletekkel lehet irányítani, pontosabban a nevezett jogszabály 140-170. §-ban nevesített rendelkezéseket. Az Új Idők Lexikonban olvasható, hogy „a kormánynak az alkotmányban vagy külön törvénnyel megadott joga, hogy rendkívüli esetekben (forradalom, háború, lázadás stb.) a belső rend és nyugalom fenntartása vagy helyreállítása érdekében saját hatáskörében alkothasson a törvényhozásra tartozó rendeleteket, törvényeket”.¹³ A kivételes hatalom a normál békeidőszaktól eltérő olyan speciális jogrend, ahol az állampolgárok esetében jogkorlátozás is megvalósítható (például egyéni szabadságjogok tekintetében), mivel ilyenkor az állam belső biztosítása prioritást élvez, így rendkívüli jogkörrel, rendeleti úton intézkedhet a kormány vagy egyes állami szervek, vagy személyek.¹⁴ A második világháború utáni időszakokban a kivételes hatalom alkalmazása gyakorlati értelenben megszűnt, de mégis azt lehet kijelenteni, hogy az egypártrendszer sajátos jellemzői miatt folyamatosan – az eddigiektől eltérő formában – működött a rendszerváltásig. Ennek az időszaknak a legfontosabb jogi eszköze az 1949. évi XX. törvény, Magyar Népköztársaság Alkotmánya¹⁵ volt.

---

10 1939. évi II. törvénycikk. 142-170. §.

11 9 alkalommal az I. fejezetben, 1.; 2.; 4. §.

12 12 alkalommal, 5., 141., 197-198., 231-232. §; az egyes intézkedéseket a 141-170. § tartalmazza

13 Katolikus Lexikon: Új Idők lexikon. VIII:3876.; PPKE; (letöltve: 2021.11.02.,

<http://lexikon.katolikus.hu/K/kiv%C3%A9teles%20hatalom.html>)

14 Pomogyi László: Magyar alkotmány- és jogtörténeti kézikönyvtár. Budapest, Mérték Kiadó, 2008.; Vörös Imre:

A felhatalmazási törvénytől az egészségügyi válsághelyzetig és tovább. In: Gárdos-Orosz Fruzsina – Lőrincz

Viktor Olivér: Jogi diagnózisok. A COVID-19-világjárvány hatásai a jogrendszerre. Budapest, TK JTI –

L'Harmattan, 2020. 17. o.; Sabjanics István: Minősített időszakok az alaptörvényen innen és azon túl. In: Kovács

Péter (szerk.): Religio Constitucio, Budapest, Pázmány Press, 2014. 224. o.; Kádár Pál: A kivételes hatalomtól a

különleges jogrend idején bevezethető intézkedésekig. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle, 2014/1. szám., 6. o.

15 A Magyar Népköztársaság Alkotmánya. (letöltve: 2021.11.02.,

<https://m.blog.hu/or/orulunkvincent/file/alkotmany.pdf>)

	1919-es alkotmány	1949-es alkotmány	1972. évi I. törvény ¹⁶	1989-es alkotmány ¹⁷	2012-es alaptörvény
háború	2x	3x	5x	3x	2x
fegyveres támadás	-	-	-	2x	2x
fegyveres cselekmény	-	-	-	2x	2x
rendkívüli állapot	-	-	-	19x	20x
szükségállapot	-	-	-	18x	23x
megelőző védelmi helyzet	-	-	-	5x	11x
váratlan támadás	-	-	-	-	4x
terrorveszélyhelyzet	-	-	-	-	8x
veszélyhelyzet	-	-	-	4x	7x
különleges jogrend	-	-	-	-	14x
minősített időszak	-	-	-	.	-
kivételes hatalom	-	-	-	-	-

1. Táblázat. A normál időszaktól eltérő igazgatási fogalmak (kulcsszavak) megjelenései a magyar alkotmányokban (alaptörvényben)

(Készítette: a szerző)

Az 1. táblázatban a normál időszaktól eltérő igazgatási fogalmak (kulcsszavak) megjelenései láthatóak a magyar alkotmányokban és a 2012-es alaptörvényben. Megállapítható a kulcsszavas keresés alapján, hogy az 1919-es szocialista alkotmány nem, az 1949-es sem tartalmaz a normál időszaktól eltérő igazgatással kapcsolatban kifejezéseket. Az 1949. évi XX. törvény módosításáról és a Magyar Népköztársaság Alkotmányának egységes szövegéről szóló 1972. évi I. törvény már igen, mivel a 31. §. (1) szerint a „*Háború vagy az állam biztonságát súlyosan fenyegető veszély esetén a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa rendkívüli hatáskörrel felruházott Honvédelmi Tanácsot hozhat létre.*”¹⁸ Hoffman - Kádár szerzőpárosok szerint a rendszerváltozás után egészül ki olyan rendelkezésekkel (például alapvető jogokkal kapcsolatban), mely jogállami szempontból elfogadható garanciális feltételeket,

¹⁶ 1972. évi I. törvény az 1949. évi XX. törvény módosításáról és a Magyar Népköztársaság Alkotmányának egységes szövegéről. (letöltve: 2021.11.02., <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/mkpdf/hiteles/mk09150.pdf>)

¹⁷ A Magyar Köztársaság Alkotmánya. (letöltve: 2021.11.02., <https://www.alkotmanybirosag.hu/alkotmany-1989>)

¹⁸ 1972. évi I. törvény 31. §. (1)

megoldásokat jelent, biztosít.¹⁹ A háború, kivételes hatalom kulcsszavakat a fentebb említett törvénycikkek tartalmazzák. Azonban az leolvasható, hogy új értelmezésben és részleteiben, a 2012. január elsejétől hatályba lépő Alaptörvény (továbbiakban: AP.tv.) tartalmazza legnagyobb számban az egyes kifejezéseket.²⁰ Az megállapítható, hogy szabályozását tekintve az Alaptörvény a legkidolgozottabb jogi szabályozó. Az is kijelenthető, hogy csak az alkotmányokra támaszkodni az egyes normál helyzettől eltérő igazgatási fogalmak, kifejezések tekintetében nem lehet, mindenképpen szükséges egyéb jogszabályok áttekintése, értelmezése is, általában a honvédelemmel, katasztrófavédelemmel kapcsolatos szabályzók (is) jöhetnek számításba. Lakatos László szerint a rendkívüli helyzetben az állam vagy az arra, ideiglenesen felhatalmazott szervek (Honvédelmi Tanács) és szervezetek, személyek (köztársasági elnök) többletjogosultságoknak köszönhetően megteremtik azokat az intézkedési lehetőségeket, melyekkel az állampolgárok élet- és vagyonbiztonságát, a társadalom működését negatívan és súlyos mértékben befolyásoló helyzeteket, állapotokat meg lehet szüntetni, a károkozás további mértékét csökkenti lehet és megteremtik a normál időszakba történő visszaállás feltételeit.²¹²²Vagyis a kivételes hatalom/különleges jogrend lényege az Alaptörvényben garantált alapvető jogok arányos és szükséges mértékig történő korlátozása, de alkotmányos garanciákkal²³ A kivételes hatalom, rendkívüli helyzet, különleges jogrend mellett létező kifejezés a minősített időszak, mely az állam életének kivételes időszaka, ahol rendeleti kormányzás gyakorolható, operatív intézkedések lehetőségével, jogszabályoknak egyéb közjogi szabályozó eszközök felfüggeszthetőségével, korlátozásával.²⁴

---

¹⁹ Hoffman István- Kádár Pál: A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I.. In: Kádár Pál (szerk.): A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I., Budapest, Nemzeti Közszoigálati Egyetem, 2021. 17. o.

²⁰ Hoffman - Kádár i.m. (2021) 4. o.

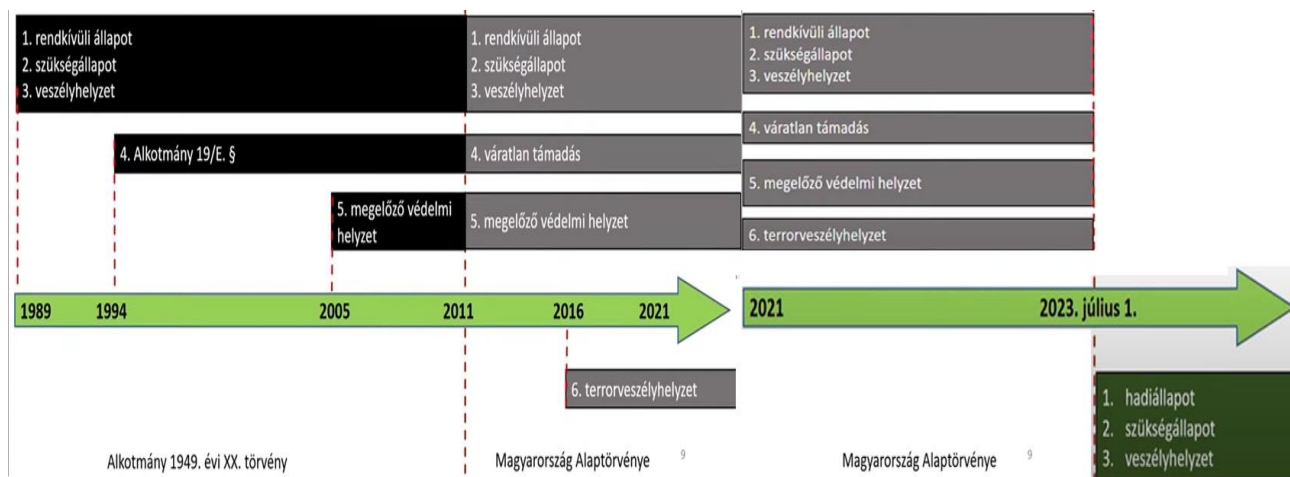
²¹ Lakatos László: A honvédelmi típusú különleges jogrendek életbeléptetését igénylő helyzetek és azok korszerű gyakorlati megoldása. In: Hornyacsek Júlia (szerk.): A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 38.o.

²² Lakatos László: A honvédelem és a honvédelmi igazgatás rendszere, azok védelmi igazgatás rendszerében betöltött helye és szerepe. In: Hornyacsek Júlia (szerk.): A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 88.o.

²³ Lakatos László: A különleges jogrend és a honvédelem szabályozása. MTA Law Working Papers 2014/49. szám., 3.o.

²⁴ Bognár Balázs: A Magyar Köztársaság védelmi igazgatási rendszerének lehetséges korszerűsítése. Doktori (PhD.) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, 2010. 33. o.

1. ábra. A normál igazgatástól eltérő helyzetek időrendi fejlődése

(Készítette: Kádár Pál)²⁵

Az 1989-es Alkotmány 19/E. § bevezetését a délszláv háború tette indokolttá 1994-ben, mivel az országhatár közelében történő fegyveres konfliktus esetén is biztosítani kell saját ország közigazgatási határait, belső területének biztonságát.²⁶

A különleges jogrend, mint átfogó meghatározás az alkotmányos szabályozás különös része, mellyel szemben támasztott igények, követelmények a következők:

- visszaélés elleni állami garancia
- hatékonyság alapelve
- elkésett reagálás (időbeliség)
- alulreagálás és tervezés
- védekezés gyorsasága, egyszerűsítése (a létszámban és szervezetileg is növekedés ellenére is)
- arányosság elve
- normális, alkotmányos állapotba történő visszatérés biztosítása

	Rendkívüli állapot	Szükségállapot	Megelőző védelmi helyzet	Terrorveszélyhelyzet	Váratlan támadás	Veszélyhelyzet
Veszély irányultsága	Külső veszély	Belső társadalmi konfliktus	Külső veszély	Terrortámadás	Külső veszély	Katasztrófa
Kihirdeti	Országgyűlés	Országgyűlés	Országgyűlés	Országgyűlés	Kormány	Kormány

²⁵ Kádár Pál 2021. szeptember 24-i NKE Kutatók éjszakáján megtartott „Hogyan tovább? - a különleges jogrendi szabályozás változásai a rendszerváltástól napjainkig” című előadásában szereplő ábrák összefoglalója.

²⁶ Jakab András – Till Szabolcs: A különleges jogrend. In: Trócsányi László – Schanda Balázs – Csink Lóránt (szerk.): Bevezetés az alkotmányjogba. Budapest, HVG-Orac, 2014.

	Rendkívüli állapot	Szükségállapot	Megelőző védelmi helyzet	Terrorveszélyhelyzet	Váratlan támadás	Veszélyhelyzet
Területe	Egész ország	Az ország egésze vagy része	Ország egy része	Ország egy része	Egész ország	Ország egy része, vagy egész területe
Időbeliség		30 nap + meghosszabbítás (Országgyűlés)	Meghatározott időre	Meghatározott időre	szükségállapot / rendkívüli állapot kihirdetésére vonatkozó döntésig	15 nap (Országgyűlés meghosszabbíthatja)
Hatalmi centrum	Honvédelmi Tanács	Köztársasági Elnök	Kormány	Kormány	Kormány	Kormány
Alkotmányos tényállás	Hadiállapot, háborús veszély	A törvényes rend megdöntésére, a hatalom megszerzésére irányuló fegyveres cselekmény	Külső fegyveres támadás veszélye	Terrortámadás jelentős és közvetlen veszélye vagy terrortámadás	Külső fegyveres csoport váratlan betörése	Életet- és vagyonbiztonságot fenyegető elemi csapás, vagy ipari szerencsétlenség
Szabály helye	AT 49. cikk	AT 50. cikk	AT 51. cikk	AT 51/A. cikk	AT 52. cikk	AT 53. cikk

2. Táblázat. Az Alaptörvényben szereplő egyes különleges jogrendi tényállások jellemzői
(Készítette: a szerző)

A különleges jogrend és a jogi értelmezései, a biztonsági környezet változása, az újonnan fellépő kihívások (például tömeges migráció, pandémia stb.) az egyes tényállások innovációját, felülvizsgálatát is eredményezik. 2021-ben még hat darab különleges jogrendi tényállás van, mely 2023. július 1-től háromra fog csökkenni, úgymint hadiállapot, szükségállapot és veszélyhelyzetre. Ennek jogszabályi igazolása az egyes belügyi tárgyú törvényeknek az Alaptörvény kilencedik módosításával, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvénnyel összefüggő módosításáról szóló 2021. évi CXXI. törvény.²⁷

²⁷ 2021. évi CXXI. törvény egyes belügyi tárgyú törvényeknek az Alaptörvény kilencedik módosításával, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvénnyel összefüggő módosításáról. (letöltve: 2021.11.05., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100121.TV>)

2. A veszélyhelyzet fogalmi és jogszabályi háttere

A veszélyhelyzettel, mint kifejezéssel legelőször az 1989. október 23-án kihirdetett harmadik alkotmányban (jogi értelmezésben az 1949-es alkotmány módosításaként) lehet találkozni. A jogszabály 2011. december 31-ig volt hatályban, utána a jelenleg is hatályban levő kilencszer módosított Alaptörvény fogalmaz meg a normál igazgatástól eltérő helyzeteket (összefoglaló néven különleges jogrendi állapotokat). Az 1989-es Alkotmányban a veszélyhelyzet [35. § (1) bekezdés i)] az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapáskor hirdethető ki, vagyis döntően természeti eredetű katasztrófák idején. 1996. évi XXXVII. törvény a polgári védelemről, 2. § (2) bekezdésében szereplő előidéző okok között már nemcsak természeti, hanem ipari és egyéb jellegű okok is vannak. Magyarország Alaptörvénye határozza meg a veszélyhelyzet²⁸ fogalmát, úgymint „*a kormány az élet- és vagyonbiztonságot veszélyeztető elemi csapás vagy ipari szerencsétlenség esetén, valamint ezek következményeinek az elhárítása érdekében veszélyhelyzetet hirdet ki, és sarkalatos törvényben meghatározott rendkívüli intézkedéseket vezethet be*”.²⁹ Ez egyszerűen úgy is értelmezhető, hogy veszélyhelyzet az, amely az Alaptörvényben okként szerepel ill. az, amelyet a kormány annak minősít és kihirdeti a különleges jogrendi tényállást. Az egyes katasztrófákat előidéző okok esetében jelenleg a katasztrófavédelmi törvény 43. §. szerint a veszélyhelyzetet megelőzően, katasztrófaveszély hirdethető ki, mely egyrészt már a normál (mindennapi, alaprendeltetésű) helyzettől eltérő intézkedésekkel is felruházta a kijelölt szerveket, szervezeteket, másrészt a még speciálisabb veszélyhelyzet feltételeit is kialakítja, előkészíti.

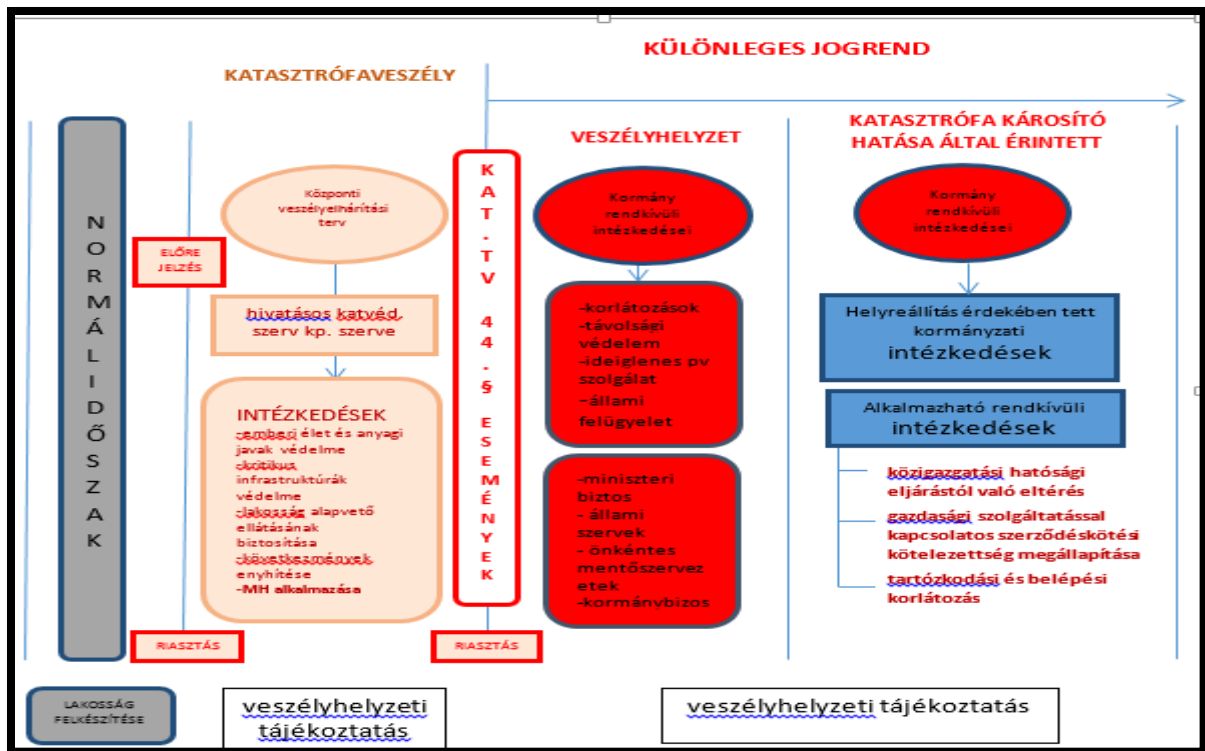
2023. július 1-től a katasztrófaveszély, mint jogi lehetőség megszűnik. A veszélyhelyzet a kiváltó okokat tekintve inkább katasztrófavédelmi jellegű, ezért – szigorúan – a nemzeti védekezési időszak normál, katasztrófaveszély és veszélyhelyzeti időszaka a hivatásos katasztrófavédelmi szervezet műveleteit tekintve öt részre (időszakra) lehet bontani:

- normál időszaki működés – alaprendeltetés, alaptevékenység
- bekövetkezett esemény
- időben elhúzódó esemény
- katasztrófaveszély – átmenet a normál időszak és a különleges jogrend között
- veszélyhelyzet – különleges jogrend időszaka

---

²⁸ Jelen tanulmány a katasztrófa eseményeket tekintve, az Alaptörvényben szereplő különleges jogrendi tényállások közül csak a Veszélyhelyzettel foglalkozik.

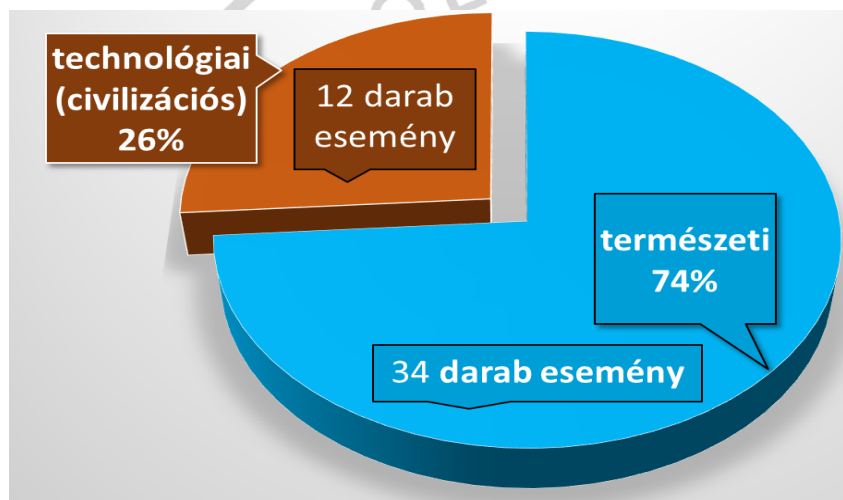
²⁹ Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). (letöltve: 2021.11.07., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>)

2. ábra. Magyarország nemzeti védekezési időszakai

(Készítette: Muhoray Árpád)³⁰

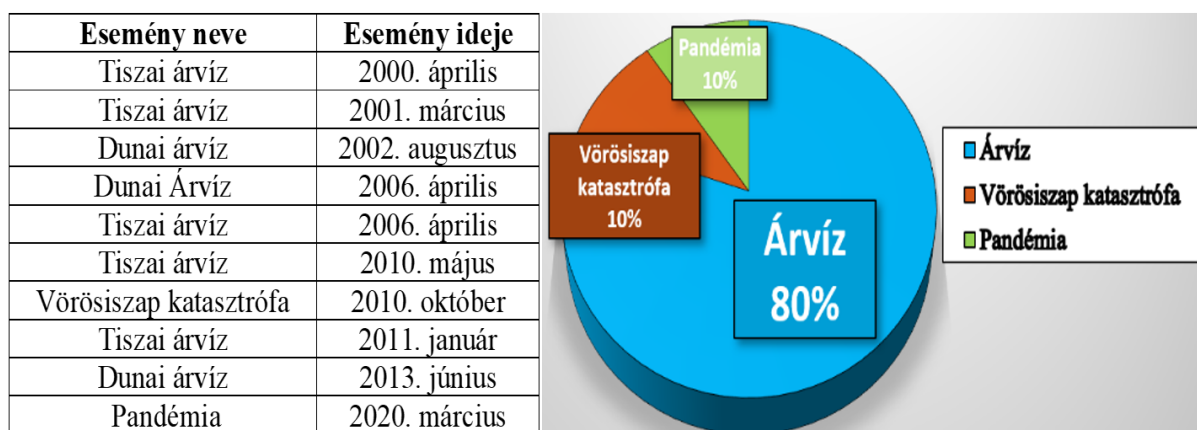
3. Magyarországon kihirdetett veszélyhelyzetek okai, katasztrófavédelmi, honvédelmi aspektusai

3. ábra. Magyarországon regisztrált események típusonkénti megoszlása az EM-DAT szerint 1900-2021 között (Készítette: szerző az EM-DAT adatai alapján)

³⁰ Muhoray Árpád: *Katasztrófavédelem* I. Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2016. 62. o.

A 3. ábrán Magyarországon regisztrált események típusonkénti megoszlása látható 1900-2021 között, melyek az EM-DAT adatbázisban fellelhetők. Az ábrából leolvasható, hogy összesen 46 darab esemény adatait rögzítették, 74 %-ban természeti eredetűeket. Technológiai jellegű 12 darab van, melyek összes esemény 26 %-a. Az, hogy ezek közül mennyi esetben volt veszélyhelyzet (minősített igazgatási állapot, helyzet), az az 1989. évi XXXI. törvénytől, az Alkotmánytól származtatja a szerző. A 46 esemény közül négy tétel nem került bele az vizsgálati események közé.³¹

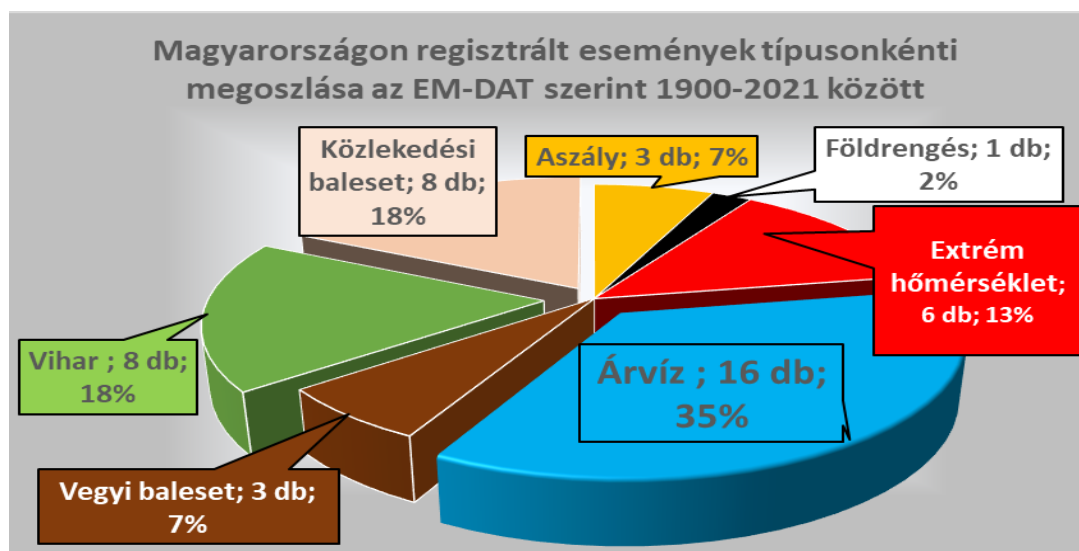
4. ábra. Magyarországon 1989-óta kihirdetett veszélyhelyzetek okai, év megjelöléssel

(Készítette: szerző)

A 4. ábrán Magyarországon 1989-óta kihirdetett veszélyhelyzetek okai láthatóak a bekövetkezési év megjelölésével. Látható, hogy összesen 10 esemény (a 2006-os dunai és tiszai árvíz külön vesszük) okán hirdettet ki a kormány veszélyhelyzetet, 2000-2020 között (pandémia miatt 2021-ben is, de a kiváltó ok 2020 márciusa volt). Az ábra jobb oldali részén a 10 esemény kategóriánkénti csoportosítása olvasható, mely alapján kijelenthető, hogy 80 %-ban (azaz 8 eseményt tekintve) árvíz, 10 - 10 %-ban (egy-egy esemény) technológiai és biológiai osztályba sorolható, pontosabban 10-ből 9 esetben természeti eredet, míg egy vonatkozásában technológiai (antropogén) jellegű. Ez a mennyiségi tételszám az EM-DAT adatbázis nevesített időpontjától számolva, közel 24 %-a. Ami még megállapítható, hogy veszélyhelyzetet főként árvíznél hirdetnek ki. Ez viszont magas értéknek mondható, tudva azt, hogy az EM-DAT adatbázisban 15 regisztrált árvízi esemény lett rögzítve, mert így a Magyarországon az EM-DAT rögzített árvizeinek éveit tekintve: 1996, 1997, 1999, 2000, 2001, 2002, 2004, 2005, 2006, 2010, 2013, 2014, 2016, a felénél volt minősített időszak / különleges jogrend kihirdetve. Megállapítható, hogy a nemzetközi hidrológiai veszélyeztetettség domináns jelleget hazánk is követi. Az, hogy Magyarországon milyen események érik el a nemzetközi küszöbszintet az 5. ábra mutatja be. Horváth Attila a 2020-as Covid-veszélyhelyzet alkotmányjogi szemmel című művében leírja, hogy Magyarországon a rendszerváltás óta

³¹ 1989. évi XXXI. törvény az Alkotmány módosításáról szóló jogszabállyal lett megemlítve először a veszélyhelyzet, a döntően katasztrófák idején kihirdethető minősített időszak, majd különleges jogrend.

összesen 16 alkalommal (kormányrendelet szerint) hirdettek ki veszélyhelyzetet, 12 alkalommal árvíz miatt, 3 esetben árvíz és belvíz okán, egyszer ipari baleset által.³²

5. ábra. Magyarországon regisztrált események típusonkénti megoszlása az EM-DAT szerint 1900-2021 között (Készítette: szerző az EM-DAT adatai alapján)

Az 5. ábrán Magyarországon regisztrált események típusonkénti megoszlása látható az EM-DAT szerint 1900-2021 között. Az előző ábrához képest itt a vizsgált időszak már nem 1989, hanem 1900, de az első feljegyzett eseményt 1941-ben rögzítették technológiai kategórián belül közlekedési balesetként. A legtöbb eseménnytípus az árvizekhez köthető (16 darab tétel, 35 %), második helyen a közlekedési baleset és a viharok vannak a maguk 8-8 regisztrált eseményeikkel, 18-18 %-os érték mellett. Harmadik helyen az extrém hőmérséklet áll (6 db, 13 %), majd ezt követi az aszály és a vegyi baleset (3-3 db és 7-7 %), végül a sort a földrengések szerepelnek (1 db, 2 %). Az utolsó jegyzett esemény 2018. decemberben hideghullám miatt volt. Ha a kihirdetett veszélyhelyzethez kapcsolódó eseményeket nézzük, akkor 10 darabot látható a 4. ábrán, ha jogszabályokat nézzük (lásd 1. melléklet), akkor 16 olvasható le, vagy ennyi alkalommal volt Magyarországon eseményhez köthető veszélyhelyzet kihirdetve.

Azonban az utóbbi 50 évet tekintve, több olyan esemény is történt Magyarországon, melyek a kárterület kiterjedését, halálos áldozatok és érintettek számát, a hatási időbeliségét, a károkozás mértéke, a védekezésbe bevont szervek, szervezetek, személyeket tekintve simán lehetett volna veszélyhelyzetet kihirdetni, de a) abban az időben még a jogrendszerben nem szerepelt b) még a jogi értelmezése nem volt megoldva c) egyszerűen nem hirdette ki a kormány. A teljesség igénye nélkül, a természeti és civilizációs eredetű eseményeket tekintve megemlíthető az 1970-es tiszai árvíz, melynek időszakában az 1949-es alkotmány volt hatályban, de veszélyhelyzetre utaló jogi értelmezés csak 1989-ben valósult meg, került bele a módosításba. Maga az esemény rendkívüliségét mutatja, hogy a Magyar Néphadsereg

³² Horváth Attila: A 2020-as Covid-veszélyhelyzet alkotmányjogi szemmel. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2021, 150.o.

oldaláról, több, mint 10 ezer fő, a technikát tekintve több, mint 1000 gépjármű, 64 munkagép, 72 lánctalpas úszógépkocsi, 40 komp, 74 rohamcsónak, 7 cölöpverő komp dolgozott, vette ki a részét a közös védekezésből.³³ E rendkívüli esemény hatására született meg az árvíz- és belvízkárok felméréséről, a kártalanítás és a helyreállítás egyes kérdéseiről szóló 1017/1970. (V. 30.) kormányhatározat, mely 2001. június 30-ig volt hatályban.³⁴ Addigi legnagyobb ipari balesetként az 1979-es Észak-magyarországi Vegyiművek sajóbábonyi üzemében történő több, mint 10 tonna TNT felrobbanása is figyelmet érdemel, mivel 13 dolgozó vesztette el az életét. Ipari balesetként példaként hozható fel az 1998-as Nagylengyel 282/A jelű olajkút gázkitörése Zala megyében, ahol három környékbeli faluból a lakosságot (több ezer főt) is ki kellett telepíteni. A befogadás családoknál, turistaszálásokon, megyei kórházban és a városi sportcsarnokban valósult meg. Visszatelepítés és visszaköltözés az esemény bekövetkezése után 6 nappal lett engedélyezve.³⁵

Magyarország hidrológiai történetében igen emlékezetes esemény volt az 1999-es Medárdi esőzés és az azt megelőző események. 1998 és 2001 között több rendkívüli árhullám vonult végig az országon, melynek első állomásaként, 1998-as év őszén 170 település került ideiglenesen víz alá. 1998-1999 telén 400 településen okozott a rendkívüli időjárás hókárokat. A tavaszi hóolvadáskor ismét megáradtak a folyók 450 települést érintve. A Magyar Honvédség részéről az V. Bocskai István Gépesített Lövészdandár 295 fővel és technikai eszközzel vett részt a mentési feladatokban. Összesen 300 önkormányzati ingatlan és 12 ezer lakóingatlan sérült meg. Az állami kárenyhítés összege elérte az 1,5 Mrd forintot (lásd 1042/1999. (IV. 29.) korm. határozatot).³⁶

Emlékezetes (kár)esemény volt a 2013. március 14-15-i hóhelyzet, amikor egy mediterrán ciklon és egy anticiklon találkozásakor az ország majdnem teljes részén intenzív havazás volt tapasztalható, jelentős szállókések kíséretében. 100 közút és 5 vasút járhatatlanná vált, 83 utat pedig le kellett zárni. Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 5 településen szünetelt az ivóvízellátás, kb. 150 ezer háztartásban nem volt villamos energia ellátás, sőt egyes autópályákon több mint 14000 személy rekedt az utakon, közel 9000 darab gépjárművel, de vasúti szerelvények akadtak el kötőpályás közlekedési vonalakon. A hideg, a zord hófúvás és erős szél gyorsan terheli meg az emberi szervezetet, ezért összesen befogadóhelynek 227 épületet jelöltek ki, továbbá 40 mozgó melegedőhelyet. Az esemény mértékét és a kárterület kiterjedését jelzi, hogy a hivatásos katasztrófavédelem 920 főt és 209 eszközt, az önkormányzati és önkéntes tűzoltók 296 főt és 65 eszközt, rendőrség 412 főt és 189 eszközt, a Magyar Honvédség részéről a katasztrófavédelmi feladatok ellátásához hozzájárultak az MH 43. Nagysándor József Híradó- és Vezetéstámogató Ezred, az MH 93. Petőfi Sándor Vegyivédelmi Zászlóalj, az MH Bakony Harckiképző Központ, az MH 64. Boconádi Szabó József Logisztikai Ezred, az MH 25. Klapka György Lövészdandár, valamint az MH 54. Veszprém

³³ Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei és korlátai az árvízi védekezésben. In: Vogel, Dávid (szerk.): A víz. Közös értékünk, határok nélkül., A Magyar Ifjúsági Atlanti Tanács és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szakmai fóruma, Budapest, 2010, 1-10. o.

³⁴ Ambrusz József - Endrődi István - Pellérdi Rezső: A katasztrófák következményei felszámolásának vezetés-irányítási rendszere. Hadmérnök, XI. Évfolyam 1. szám., 70. o.

³⁵ Tóth András – Muhoray Árpád – Pellérdi Rezső: Magyarország jelentősebb ipari katasztrófái a veszélyhelyzet-tervezés és -kezelés szempontjából. Műszaki Katonai Közlöny, 2019 29. évfolyam 2. szám., 33-34. o.

³⁶ Ambrusz - Endrődi – Pellérdi i.m. (2016) 65. o.

Radarezred hivatásos katonái, a mentők 174 főt és 69 eszközt, a közútkezelők 660 főt és 635 eszközt, a polgárőrség 74 főt és 30 eszközt, karitatív szervezetek 24 főt és 4 eszközt biztosítottak.³⁷

Veszélyhelyzetet kihirdettek ki a következő eseményeknél:

- *2000. áprilisi tiszai árvíz* az 500 éves visszatérési árhullámnak minősült, melyet a védekezésben résztvevői létszám is igazol. Összesen 2500 fő vett részt az árvízvédekezési munkákban, melynek közel a fele vízügyi dolgozó volt, de 355 főt a Magyar Honvédség adott.³⁸
- *2001-es márciusi tiszai árvíz (főként Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében)*. Rendkívüli árhullám vonult le a Tiszán, főként a felső-tiszai folyószakaszokat érintve. Március 6-án a rengeteg *felgyülemlett* víz elvezetése érdekében a 41-es számú főtutatót több helyen is átvágták. Közel 3000 lakóingatlan sérült, közte 181 megsemmisült, összességében az érintett ingatlanok 60%-a helyreállítható volt.
- *2002. augusztusi dunai árvíz. Ciklon tevékenység miatt* néhány nap alatt több havi átlagnak *megfelelő* mennyiségű csapadék hullott. Néhány nappal később további esőzések voltak, Budapesten például az addigi 1965-ös rekord tetőző vízállást (848 centimétert) is meghaladta.³⁹ A lakosságvédelmi intézkedéseket tekintve több ezer embert kellett kitelepíteni, döntően a főváros III. és XXII. kerületeiből. A védekezési költségek közel 5 Mrd forintba kerültek.⁴⁰ Kormány a 176/2002. (VIII. 15.) számú rendeletében árvízi veszélyhelyzetet rendelt el Budapest főváros, Győr-Moson-Sopron, Komárom-Esztergom és Pest megye területére, mely 6 napig állt fenn. A védekezéshez a Magyar Honvédség 300 katonát biztosított.
- *2006. áprilisi dunai és tiszai árvíz*. A 2006 tavaszi árvíz több szempontból is kiemelt volt, egyrészt azért, mert a Dunán és a Tiszán egyszerre vonult le árhullám, másrészt több helyen meghaladta az *addig* mért vízszinteket, időbeliségét tekintve pedig több hétig tartott, ezért A Kormány árvízvédelmi veszélyhelyzetet hirdetett ki a Tisza Kisköre és az országhatár közötti szakaszára, és más tiszai mellékfolyókra. A Magyar Honvédségtől kirendelt erőit tekintve a legintenzívebb védekezést igénylő napon 3622 katona és 643 technikai eszköz védekezett, összesen 25 ezer ember vett részt a védekezésben.⁴¹ A 2006-os tavaszi árvizek elleni védekezési költségek elérték a 37,5

---

³⁷ Teknős László: A rendkívüli időjárás okozta veszélyhelyzetek és a kárterületeken végzendő polgári védelmi feladatok rendszere Magyarországon. In: Aszódi Júlia et. al. Horváth Hermína (szerk.): "Katasztrófavédelmi Díj" Tudományos Konferencia 2013. Konferencia kiadvány, Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2013. 80-83. o.; Hókatasztrófa az országban. (letöltve: 2021.11.10., http://www.dunakanyar.hu/hirek/kozelet/Regionalis/16811_Hokatasztrofa-az-orszagban.html); A honvédség is segít! Hóhelyzet: percről percre. (letöltve: 2021.11.10., <https://honvedelem.hu/galeriak/a-honvedseg-is-segit-hohelyzet-percrol-percre.html>)

³⁸ Az 1999. és 2000. évi rendkívüli árvizek a Tiszán és a Bodrogon, az ÉMVIZIG működési területén. (letöltve: 2021.11.10., http://www.evizig.hu/Vizeink/Vizeink%202020_II.%20negyed%C3%A9v.pdf)

³⁹ Ciklon tevékenység következtében alakult ki az 1970., 1999., 2000. évi tiszai árvizek.

⁴⁰ Hatalmas károkat okozott az elmúlt 200 évben a Duna. (letöltve: 2021.11.10., http://multkor.hu/20130604_hatalmas_karokat_ozokott_az_elmult_200_evben_a_duna?print=1)

⁴¹ Ambrusz - Endródi - Pellérdi i.m. (2016) 72-74. o.

Mrd forintot.⁴² A Kormány több rendelettel hirdetett ki veszélyhelyzetet (lásd 1. melléklet).

- *2010. májusi Tiszai árvíz.* A 2010-es év a csapadékösszeget tekintve rekord évnek mondható. Az 1940-es év országos átlag rekordját (824 mm) 135 mm-mel haladta meg (959 mm). Az évi *csapadékmennyiség* 1550 mm összes csapadékkal, mely szintén rekordnak számít, mivel az 1937-es jávorkúti értéket (1510 mm) múlta felül. 2010-es év rendkívüli időjárását a Yolanda (magyar nevén Zsófia ciklon) (május 15–18.) és az Angéla (május 31–június 4.) mediterrán ciklonok okozták, melyek közül a Zsófia ciklon volt intenzívebb (májusban 19 csapadékos nap), de a nem sokkal bekövetkező Angéla is komoly károkat idézett elő. Az egész országra kiterjedő károkozások fő gócpontjai az észak-magyarországi és a dél-dunántúli területek voltak. A kárterületekre jellemzőek voltak a vízátfolyások, útalámosódások, útbeszakadások, hídfej-leszakadást, felsővezeték-szakadások, jelzőberendezés-rongálódások, jelzőtábla-sérülések, hegyoldalcsúszások stb.⁴³ *Ezzel összefüggésben a Kormány a polgári védelemről szóló 1996. évi XXXVII. törvény 2. § (2) bekezdés g) és j) pontja szerinti árvízi veszélyhelyzetet hirdetett ki* a kormány. A 2010. évi májusi és júniusi rendkívüli időjárással összefüggő költségek és a védekezéssel kapcsolatos kiadások értéke meghaladta a 17 Mrd forintot. A védekezést tekintve nemzetközi segítségkérés is történt. A települések első számú védekezésért felelős személyei a polgármesterek voltak, de több településen az előzetes felkészítő gyakorlatokon történő alacsony részvétel miatt az árvízvédekezés megszervezése, koordinációja, az együttműködések hatékonysága nem volt megfelelő. Ennek eredménye volt, hogy a Borsod-Abaúj-Zemplén megyében tapasztalt problémák a védelmi igazgatás reformációját okozták. A Magyar Honvédség oldaláról a legintenzívebb védekezést igénylő napon a 3071 fő dolgozott, továbbá 2136 fő volt katasztrófavédelmi készenlétben.
- *2010. októberi vörösiszap katasztrófa.* 2010. október 4-én átszakadt az ajkai timföldgyár *vörösiszap* tározójának X-es blokkja, mely által összesen hét települést károsodott. A katasztrófa bekövetkezése óta a védekezésben, kárenyhítésben, újjáépítésben 2010. október és 2011. december 30 között összesen 146878 fő és 59171 technikai eszköz vett részt.⁴⁴ A Magyar Honvédség napi 410 katonával, 142 technikai eszközzel vett részt a károk felszámolásában, továbbá 113 fő és 41 technikai eszköz volt készenlétben különböző laktanyákban.⁴⁵ Az iszapáradat miatt életét veszítette 10 kolontári lakos, míg az érintett településeken 286 fő szorult egészségügyi ellátásra, közülük 120-an hosszabb kezelésre, amelyből 64 személy állapota volt kritikus. A beavatkozás folyamán 8 tűzoltó, 1 katona és 8 rendőr szenvedett első-, másodfokú égési sérüléseket, illetve légúti károsodást.⁴⁶

⁴² Petró Tibor: A magyarországi árvízvédelmi fejlesztések, a kapcsolódó lakosságvédelmi feladatrendszer újszerű megközelítése. Doktori (PhD.) értekezés, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Budapest, 2017, 66.o.

⁴³ Teknős László: A 2010-es évi esőzések vizsgálata katasztrófavédelmi szempontból. Műszaki Katonai Közlöny, 2012 22/1. szám., 211-212. o.

⁴⁴ Tóth – Muhoray – Pellérdi i.m. (2019) 36. o.

⁴⁵ Ambrusz József - Muhoray Árpád: A vörösiszap-katasztrófa következményeinek felszámolása, a keletkezett károk helyreállítása. Bolyai Szemle, 2015/4. szám., 67-68. o.

⁴⁶ Tóth – Muhoray – Pellérdi i.m. (2019) 36-37. o.

- *2013. júniusi dunai árvíz. A kormány 2013. június 4. 12:00 órától, illetve június 10-től több megyére hirdetett ki veszélyhelyzetet, melyek 29 és 46 napig álltak fent. A katasztrófavédelemről és a hozzá kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2011. évi CXXVIII. törvény 12 § (2) bekezdésének g) pontja szerint a megyei, fővárosi védelmi bizottság elnöke elrendelheti a lakosság és az anyagi javak kitelepítését, kimenekítését, befogadását. 16. § d) pontja leírja, hogy a polgármester a településen irányítja a lakosságvédelmi intézkedéseket. A kitelepítéssel, befogadással kapcsolatban értelmében a 2013-as dunai árvíznél a leginkább veszélyeztetett településnél, Győrújfaluból hét fő jelezte (mind járóbeteg), hogy elszállítást kérnek. Három főt az országos mentőszolgálat munkatársai szállítottak el a győri kórházba. A négy főt pedig a hozzátartozók segítették. Győrújfalun esetében 10 darab busz állt a rendelkezésre. A kijelölt 3 gyülekezőhelyen összesen 34 fő jelent meg. A Győrújbaráti II. Rákóczi Ferenc Általános Iskola sportcsarnoka adott helyet befogadóhelyként. A folyamatos kitelepítések során összesen 225 fő hagyta el a települést. 187 fő saját járművön hagyta el a veszélyeztetett területet. 2013. 06. 11-én 14.00 órától lett hatóságilag engedélyezve a visszaköltözés.*⁴⁷

4. Összegzés

Egy állam életében, bizonyos időközönként bekövetkeznek olyan események, melyek kezeléséhez a normál megszokott védekezési létszámok, jogkörök, intézkedési többletek és anyagi ráfordítások szükségesek. Ennek érdekében, pontosabban a hatékonyság és a minél kevesebb kárszenvedés, tragédia érdekében rendkívüli intézkedéseket, rendeleti kormányzást kell biztosítani. Természetesen ez mind az állam, mind az állampolgárok részéről lemondásokkal és sok-sok kompromisszummal is jár. Egy nemzet életében a különleges időszak bármelyik tényállása komoly megpróbáltatásokat jelent, hiszen vannak olyan jogok, melyek korlátozhatóak, s vannak olyanok, melyek felfüggeszthetőek bizonyos időtartamra. Ennek értelmében a tanulmányban bemutatott események – teljesség igénye nélkül – bizonyítják a) hogy a lakosságvédelmi intézkedések és az egyéb rendkívüli intézkedések bevezetése létfontosságú b) ezek az intézkedések, a különleges jogrendi szabályozások csak jogállami keretek között alkalmazhatóak c) a jogi keret és a társadalmi tűrőképesség bizonyos összhangot igényel.⁴⁸

A tanulmány megállapítja, hogy a kivételes hatalom/rendkívüli helyzet/minősített időszak/különleges jogrend mind az egyetemes, mind a magyarországi jogrendszerben egy fejlődési pályán alakult ki jelenlegi formájában, az is kijelenthető, hogy a 2012. január elsejétől hatályban levő Alaptörvény szabályozza legrészletesebben a rendkívüli intézkedések köreit, egyértelműen biztosítja a nemzeti védekezés professzionális feltételeit. A tanulmány megállapítja, hogy bár 10 olyan esemény volt Magyarországon, ahol veszélyhelyzet került kihirdetésre, de több olyan természeti és civilizációs anomália is bekövetkezett, ahol a területi

---

⁴⁷ Teknős László: A kitelepítés, kimenekítés általános és speciális feladatai Magyarországon. Bolyai Szemle, 2014, 23: 3. szám., 142-143. o.

⁴⁸ JAKAB-András - Till Szabolcs: Alkotmányvédelem – különleges jogrend. In: Csink Lóránt – Schanda Balázs – Varga Zs. András: A magyar közjog alapintézményei; Budapest, Pázmány Press, 2020, 1035-1036. o.

érintettség, halálozás, védekezésben résztvevők és a költségek figyelembevételével több alkalommal is lehetett volna veszélyhelyzetet kihirdetni.

A hazai veszélyhelyzet kezelése tekintetében kijelenthető, hogy szükség van a Magyar Honvédség képességeire (például földi- vízi- és légiszállítási, műszaki, felderítési, életmentési, elhelyezési, rendészeti, egészségügyi), kapacitásaira, vagyis olyan humán és technikai erőforrásokkal rendelkezik, mely egy-egy katasztrófa idején egyértelműen támogatják a sikeres védekezést, növelik a lakosság túlélési esélyeit.

Irodalomjegyzék

2021. évi CXXI. törvény egyes belügyi tárgyú törvényeknek az Alaptörvény kilencedik módosításával, valamint a védelmi és biztonsági tevékenységek összehangolásáról szóló 2021. évi XCIII. törvénnyel összefüggő módosításáról. (letöltve: 2021.11.05., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=A2100121.TV>)

1972. évi I. törvény az 1949. évi XX. törvény módosításáról és a Magyar Népköztársaság Alkotmányának egységes szövegéről. (letöltve: 2021.11.02., <http://www.kozlonyok.hu/nkonline/mkpdf/hiteles/mk09150.pdf>)

1939. évi II. törvénycikk a honvédelemről. (letöltve: 2021.10.30., <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=93900002.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D42>)

1912. évi LXIII. törvénycikk a háború esetére szóló kivételes intézkedésekről. (letöltve: 2021.10.30., <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91200063.TV>)

Magyarország Alaptörvénye (2011. április 25.). (letöltve: 2021.11.07., <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1100425.atv>)

Magyar Köztársaság Alkotmánya. (letöltve: 2021.11.02., <https://www.alkotmanybirosag.hu/alkotmany-1989>)

Magyar Népköztársaság Alkotmánya. (letöltve: 2021.11.02., <https://m.blog.hu/or/orulunkvincent/file/alkotmany.pdf>)

A Magyarországi Szocialista Szövetséges Tanácsköztársaság alkotmánya. (letöltve: 2021.10.30., <https://net.jogtar.hu/ezer-ev-torveny?docid=91900035.TV&searchUrl=/ezer-ev-torvenyei%3Fpagenum%3D38>)

A honvédség is segít! Hóhelyzet: percről percre. (letöltve: 2021.11.10., <https://honvedelem.hu/galeriak/a-honvedseg-is-segit-hohelyzet-percrol-percre.html>)

Ambrusz József - Endrődi István - Pellérdi Rezső: A katasztrófák következményei felszámolásának vezetés-irányítási rendszere. Hadmérnök, XI. Évfolyam 1. szám., 64-78. o.

Ambrusz József - Muhoray Árpád: A vörösiszap-katasztrófa következményeinek felszámolása, a keletkezett károk helyreállítása. Bolyai Szemle, 2015/4. szám., 67-85. o.

Az 1999. és 2000. évi rendkívüli árvizek a Tiszán és a Bodrogon, az ÉMVIZIG működési területén. (letöltve: 2021.11.10., http://www.evizig.hu/Vizeink/Vizeink%202020_II.%20negyed%C3%A9v.pdf)

Bognár Balázs: A Magyar Köztársaság védelmi igazgatási rendszerének lehetséges korszerűsítése. Doktori (PhD.) értekezés, Budapest, Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Hadtudományi Doktori Iskola, 2010. 1-129. o.

Hatalmas károkat okozott az elmúlt 200 évben a Duna. (letöltve: 2021.11.10., http://multkor.hu/20130604_hatalmas_karokat_ozokott_az_elmult_200_evben_a_duna?print=1)

Hoffman István- Kádár Pál: A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I.. In:

Kádár Pál (szerk.): A különleges jogrend és a válságkezelés közigazgatási jogi kihívásai I., Budapest, Nemzeti Közszolgálati Egyetem, 2021. 1-39. o.

Hókatasztrófa az országban. (letöltve: 2021.11.10., http://www.dunakanyar.hu/hirek/kozelet/Regionalis/16811_Hokatasztrofa-az-orszagban.html);

Horváth Attila: A 2020-as Covid-veszélyhelyzet alkotmányjogi szemmel. Budapest, Mádl Ferenc Összehasonlító Jogi Intézet, 2021, 149-173. o.

Jakab András – Till Szabolcs: A különleges jogrend. In: Trócsányi László – Schanda Balázs – Csink Lóránt (szerk.): Bevezetés az alkotmányjogba. Budapest, HVG-Orac, 2014.

JAKAB-András - Till Szabolcs: Alkotmányvédelem – különleges jogrend. In: Csink Lóránt – Schanda Balázs – Varga Zs. András: A magyar közjog alapintézményei; Budapest, Pázmány Press, 2020, 1033-1072. o.

Kádár Pál: A kivételes hatalomtól a különleges jogrend idején bevezethető intézkedésekig. Katonai Jogi és Hadijogi Szemle, 2014/1. szám., 5-46. o.

Katolikus Lexikon: Új Idők lexikon. VIII:3876.; PPKE; (letöltve: 2021.11.02., <http://lexikon.katolikus.hu/K/kiv%C3%A9teles%20hatalom.html>)

Kelemen Roland (szerk.): Források a kivételes hatalom szabályozásának magyarországi geneziséről. Budapest, Magyar Katonai Jogi És Hadijogi Társaság, 2017.

Kelemen Roland: A háború esetére szóló kivételes intézkedéseket tartalmazó 1912. évi LXIII. törvény országgyűlési vitája és sajtóvisszhangja. Parlamenti Szemle, 2016/1. szám., 70-91. o.

Kovács István: A burzsoá alkotmányosság válsága. Budapest, Szikra Kiadó, 1953.

Lakatos László: A honvédelmi típusú különleges jogrendek életbeléptetését igénylő helyzetek és azok korszerű gyakorlati megoldása. In: Hornyacsek Júlia (szerk.): A védelmi igazgatás működésének gyakorlati tapasztalatai napjaink kihívásainak tükrében. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 37-60. o.

Lakatos László: A honvédelem és a honvédelmi igazgatás rendszere, azok védelmi igazgatás rendszerében betöltött helye és szerepe. In: Hornyacsek Júlia (szerk.): A védelmi igazgatás rendszere és a honvédelmi igazgatással való kapcsolatának elméleti és gyakorlati összefüggései. Budapest, Dialóg Campus Kiadó, 2019. 81-109. o.

Lakatos László: A különleges jogrend és a honvédelem szabályozása. MTA Law Working Papers 2014/49. szám., 1-11. o.

Mészáros Gábor: Uralhatja-e a jog a kivételes állapotot? A kivételes állapot elmélete két rivális álláspont alapján. Iustum Aequum Salutare, XIII. 2017/4. szám., 31-41. o.

Muhoray Árpád: Katasztrófaregelőzés I. Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem, 2016. 62. o.

Padányi József: A Magyar Honvédség lehetőségei és korlátai az árvízi védekezésben. In: Vogel, Dávid (szerk.): A víz. Közös értékünk, határok nélkül., A Magyar Ifjúsági Atlanti Tanács és a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem szakmai fóruma, Budapest, 2010, 4. o.

Petró Tibor: A magyarországi árvízvédelmi fejlesztések, a kapcsolódó lakosságvédelmi feladatrendszer újszerű megközelítése. Doktori (PhD.) értekezés, Nemzeti Közszerződési Egyetem, Katonai Műszaki Doktori Iskola, Budapest, 2017, 1-248.o.

Pomogyi László: Magyar alkotmány- és jogtörténeti kézikönyvtár. Budapest, Mérték Kiadó, 2008.

Sabjanics István: Minősített időszakok az alaptörvényen innen és azon túl. In: Kovács Péter (szerk.): Religio Constitutio, Budapest, Pázmány Press, 2014. 221-232. o.

Szabó András: A kivételes hatalom szabályozásának rövid története. Joghistoria, 2017 XXII. évf/2. szám., 26-30. o.

Teknős László: A rendkívüli időjárás okozta veszélyhelyzetek és a kárterületeken végzendő polgári védelmi feladatok rendszere Magyarországon. In: Aszódi Júlia et. al. Horváth Hermina (szerk.): "Katasztrófavédelmi Díj" Tudományos Konferencia 2013. Konferencia kiadvány, Budapest, Nemzeti Közszerződési Egyetem, 2013. 80-100. o.

Teknős László: A 2010-es évi esőzések vizsgálata katasztrófavédelmi szempontból. Műszaki Katonai Közlöny, 2012 22/1. szám., 211-212. o. 208-222. o.

Teknős László: A kitelepítés, kimenekítés általános és speciális feladatai Magyarországon. Bolyai Szemle, 2014, 23: 3. szám., 140-160. o.

Tóth András – Muhoray Árpád – Pellérdi Rezső: Magyarország jelentősebb ipari katasztrófái a veszélyhelyzet-tervezés és -kezelés szempontjából. Műszaki Katonai Közlöny, 2019 29. évfolyam 2. szám., 21-39. o.

Tóth Árpád: A kivételes hatalom jogi szabályozása Magyarországon az első világháború előestéjén. In Acta Universitatis Szegediensis de Attila József Nominatae: Acta Juridica Et Politica, Tomus L. Fasc 13., Szeged, 1996. 4.o.

Vörös Imre: A felhatalmazási törvénytől az egészségügyi válsághelyzetig és tovább. In: Gárdos-Orosz Fruzsina – Lőrincz Viktor Olivér: Jogi diagnózisok. A COVID-19-világjárvány hatásai a jogrendszerre. Budapest, TK JTI – L'Harmattan, 2020. 17. o.

Melléklet

A Magyarországon kihirdetett veszélyhelyzetek rendszerváltástól napjainkig

Sorsz.	Esemény neve	Esemény ideje	elrendelő jogi szabályozó	hatálytalan	jogszabály kihirdetéstől és a hatálytalanításig eltelt idő (nap)
1.	Tiszai árvíz	2000. április	47/2000. (IV. 10.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről (hatálytalan: 2000. V. 10.)	2000. V. 10.	32
2.	Tiszai árvíz (SzSzB)	2001	40/2001. (III. 6.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről	2004. V. 1	1153 (de konkrétan a veszélyhelyzetet kihirdető kormányrendelet hatályon kívül helyezése nem történt meg)
3.	Dunai árvíz	2002. augusztus	176/2002. (VIII. 15.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről	2002. VIII. 21.	6
4.	Dunai Árvíz	2006. április	76/2006. (IV. 3.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről	2008. V. 16	7 [85/2006. (IV. 10.) Korm. r.] DE! 773, a 118/2008. (V. 8.) Korm. rendelet szerint
5.	Tiszai árvíz	2006. április	87/2006. (IV. 14.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről	2006. IV. 25.	11
			101/2006. (IV. 25.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzet során teendő intézkedésekről	2006. V. 9.	14
6.	Tiszai árvíz	2010. május	189/2010. (VI. 4.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről árvíz, (Bács-Kiskun, Békés, Csongrád, Fejér, Heves, JNSZ, Pest, SZSZB megye)	2010. VI. 17.	13
			188/2010. (VI. 3.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről árvíz (GYMS, JNSZ megye) Bőny, Mezőörs, Rétalap területe Jászdózsa, Jánoshida, Jászsószentgyörgy, Alattyán, Jásztelek,	2010. VI. 17	14

Sorsz.	Esemény neve	Esemény ideje	elrendelő jogi szabályozó	hatálytalan	jogszabály kihirdetéstől és a hatálytalanításig eltelt idő (nap)
			Jászfákóhalma és Jászberény Zagyva (10.11 védelmi szakasz) – rendkívüli készütség		
			187/2010. (VI. 2.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről- (Nógrád megye) Hasznos, Pásztó területe	2010. VI. 9.	7
			186/2010. (VI. 2.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről - (BAZ megye) Sajó (08.06; 08.07 szakaszok) Hernád (08.08; 08.09 szakaszok) Bódva (Hídvéguardó-Boldva)	2010. VI. 17.)	15
			183/2010. (V. 17.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről- (BAZ megye) Sajó (Sajópüspöki-Ónod) Bódva (Hídvéguardó-Boldva) Hernád (Hidasnémeti-Sajóhídvég)	2010. V. 25. 18.00	8
7.	Vörösiszap katasztrófa	2010. október	245/2010. (X. 6.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről	2014. IX. 5	267
8.	Tiszai árvíz	2011. január	15/2011. (II. 24.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről	2014. IX. 4	1287, a 222/2014. (IX. 4.) Korm. rendelet szerint
			1/2011. (I. 12.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről - borsodi árvíz Sajó	2011. II. 24	43
	Dunai árvíz	2013. június	191/2013. (VI. 10.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről, valamint a veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről szóló 177/2013. (VI. 4.) Korm. rendelet módosításáról	2013. VII. 9.	29
			177/2013. (VI. 4.) Korm. rendelet	2013. VII. 20.	46

Sorsz.	Esemény neve	Esemény ideje	elrendelő jogi szabályozó	hatálytalan	jogszabály kihirdetéstől és a hatálytalanításig eltelt idő (nap)
			veszélyhelyzet kihirdetéséről és az ennek során teendő intézkedésekről		
9.	Pandémia	2020. március	27/2021. (I. 29.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről és a veszélyhelyzeti intézkedések hatálybalépéséről (hatályos: 2021.II.8-tól) COVID-19	hatályban van	130 (jelenleg is)
			478/2020. (XI. 3.) Korm. rendelet a veszélyhelyzet kihirdetéséről	2021. II.8.	97
			40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet veszélyhelyzet kihirdetéséről	2020. VI.18.	99